

การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา ชุมชนบางพัฒนา ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดพังงา

The Sustainable Development of Thai Community: Case Study of Bang Pat Community, Bang Toei Sub-district, Amphur Muang, Phangnga

มนต์ชัย บุญยะวิภากุล

Monchai Bunyavipakul

อาจารย์ประจำ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ถนนพหลโยธิน ตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี 12000

Lecturer in Faculty of Architecture, Rangsit University, Phahonyothin Rd., Lak-hok, Patumthane, Thailand 12000

E mail: monchai.b@rsu.ac.th

บทคัดย่อ

ชุมชนบางพัฒนา จังหวัดพังงา เป็นชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลามมีวัฒนธรรมและประเพณีมายาวนาน ประกอบกับภูมิปัญญาชาวบ้านที่ผูกพันกับทะเล จึงเหมาะแก่การศึกษา อนุรักษ์ สืบสาน เรียนรู้ รวมถึงส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชายทะเลและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดพังงา ปี พ.ศ. 2557-2560 ที่ตั้งเป้าวิสัยทัศน์จังหวัดให้เป็น “ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกษตรกรรมยั่งยืน สังคมแห่งการเรียนรู้สู่คุณภาพชีวิตที่ดี” และวิสัยทัศน์การพัฒนาของเทศบาลตำบลบางเตยที่ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาตำบลว่า “บางเตยน่าอยู่ คู่สังคมดี ทุกชีวิได้มาตรฐาน” จึงเป็นที่มาของการนำองค์ความรู้และทฤษฎีด้านการออกแบบชุมชนเพื่อเข้าไปพัฒนาและเพิ่มมูลค่าให้ชุมชน ศึกษาจากกลุ่มประชากรบ้านบางพัฒนาจำนวน 290 คน 92 ครัวเรือน โดยอาศัยข้อมูลจากการลงพื้นที่สำรวจทางด้าน สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และ กายภาพของชุมชน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์จากประชากรในชุมชน การบันทึกภาพ สำรวจโดยการวัดพื้นที่และบันทึกข้อมูลลงในผังของชุมชน จากการสำรวจและวิเคราะห์ผังชุมชนพบว่าแม้ชุมชนจะมีจุดเด่นแต่ความเจริญนั้นยังกระจายไม่ทั่วถึงทั้งชุมชน บางส่วนของชุมชนเป็นจุดอับและอันตราย นอกจากนั้นอาคารสิ่งปลูกสร้างสาธารณะอยู่ในสภาพทรุดโทรมถูกปล่อยทิ้งร้าง จึงเกิดแนวคิด “ท่องเที่ยว เรียนรู้รักษ์บางพัฒนา ยั่งยืน” ในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านปรับปรุงภูมิทัศน์ ด้านการอนุรักษ์และเรียนรู้ และด้านการท่องเที่ยวและที่พัก โดยผู้วิจัยมุ่งหวังว่าหากในอนาคตทางชุมชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้มีการนำแผนและรูปแบบการวางผัง ไปประยุกต์ใช้กับชุมชน ชุมชนบางพัฒนาจะเป็นชุมชนพึ่งพาตนเอง สามารถอนุรักษ์วิถี วัฒนธรรม ควบคู่ไปกับความเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนตามรอยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ: ชุมชนบางพัฒนา แผนผังแม่บท การจัดแบ่งการใช้ที่ดิน การพัฒนาอย่างยั่งยืน

Abstract

Bang Pat Community in Phangnga Province is an Islamic community with a profound tradition where the community is strongly bonded with the ocean. With these reasons, this community is a suitable place to study about environmental conservation to promote the ecotourism which corresponds to the Phangnga Province Developing Plan from 2014-2017. Phangnga Province Developing Plan has a vision according to the slogan, “Ecotourism Center, Sustainable Agriculture and Social Education for a Better Life”, and the Municipality of Bang Toey Sub-district specified their vision as, “Pleasant Bang Toey, Good Sociability for a Better Quality of Life”. This study brought knowledge and theory on Community Design to develop and add value to Bang Pat Community by interviewing 290 people or approximately 92 households in the said community. This research surveyed data on issues on social, economic and physical problem of this community. Not only they interviewed the people in this area, but also they photographed, surveyed and recorded data in the Municipality Plan. The results found that even though this community has many advantages, the development in this place is not that much. Some parts of this community can be harmful and dangerous for tourists and there are lots of abandoned buildings. The results gave us ideas which brought us to design the Community Developing Plan in four terms namely: Quality of Life, Landscape and Development, Conserve and Study, and Recreation Place and Tourism. These gave us an idea of a vision where “Tourism and Conserving Study to Sustain Bang Pat”. We hope that the people of this community and the related government agencies will apply this plan and turn Bang Pat in to a “Dependable Community” where they can conserve their traditional culture alongside their economic growth following the Sufficiency Economy Theory of our King’s guidance.

Keywords: Bang Phat, Master Plan, Zoning, Sustainable Development

1. บทนำ

ชุมชนบางพัฒน์ ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดพังงา เป็นชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลาม มีวัฒนธรรมและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เห็นได้จาก สถาปัตยกรรมของชุมชน เช่น มัสยิด ห้องละหมาด ในแต่ละบ้าน ประกอบกับภูมิปัญญาชาวบ้านที่ผูกพันกับทะเลมาอย่างยาวนาน จึงเหมาะแก่การศึกษาอนุรักษ์ สืบสาน เรียนรู้ รวมถึงส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ชายทะเลและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดพังงา พ.ศ. 2557-2560 ที่ตั้งเป้าวิสัยทัศน์จังหวัดให้เป็น “ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกษตรกรรมยั่งยืน สังคมแห่งการเรียนรู้สู่คุณภาพ

ชีวิตที่ดี” (กลุ่มยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด, 2555) และวิสัยทัศน์การพัฒนาของเทศบาลตำบลบางเตยได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาตำบล “บางเตยน่าอยู่ คู่สังคมดี ทุกชีวิตได้มาตรฐาน” (เทศบาลตำบลบางเตย, 2557) โดยชุมชนบางพัฒน์มีจุดเด่นที่น่าสนใจดังนี้

1. เป็นแหล่งที่ประชาชนร่วมกันอนุรักษ์ป่าชายเลน มีศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับป่าชายเลนเป็นทรัพยากรหลักที่ใช้ในการประกอบอาชีพสามารถทำรายได้เข้าสู่ชุมชนได้ตลอดทั้งปี

2. เป็นแหล่งเพาะพันธุ์และผลิตสัตว์ทะเล โดยเฉพาะปู มีธนาคารปูเป็นการรวมกลุ่มของคนในชุมชน เป็นที่รู้จักของคนในจังหวัดพังงาทำให้มี

นักท่องเที่ยวรวมทั้งพ่อค้าแม่ค้าหรือผู้สนใจเข้ามาท่องเที่ยวและซื้ออาหารทะเลได้ในราคาถูกนับว่าเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการนำรายได้มาสู่ชุมชน

3. เป็นแหล่งแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางอาหารทะเล สามารถพัฒนาเป็นสินค้า OTOP นักท่องเที่ยวสามารถแวะซื้อของฝากและผลิตภัณฑ์ของทางชุมชนได้สะดวกเนื่องจากชุมชนอยู่ไม่ไกลจากตัวเมือง

4. เป็นแหล่งผลิตภัณฑ์เครื่องประดับจากท่องเที่ยวทะเลอีกทั้งยังมีเครื่องรางของขลังทำจากวัสดุที่หาได้จากท้องถิ่นซึ่งนำมาจากความเชื่อโบราณที่สืบทอดกันมาنانถือว่าเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชุมชนแห่งนี้

5. เป็นแหล่งผลิตสิ่งทอพื้นบ้านที่มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์แบบมุสลิม

6. มีการจัดตั้งโฮมสเตย์ในชุมชนให้นักท่องเที่ยวเข้ามาพักเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้าน โดยเข้าร่วมเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งดูแลโดยกรรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

จุดเด่นเหล่านี้เองที่ทำให้ทางผู้วิจัยเห็นว่าชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาเพื่อเพิ่มความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจโดยการจัดการ โครงสร้างพื้นฐาน สภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการกระจายความมั่งคั่ง ความยั่งยืนทางด้านสังคมปัจจัยความสุขของชีวิต เช่น บ้านที่อยู่อาศัย แหล่งสันทนาการให้กับชุมชนโดยใช้ทฤษฎีในการออกแบบวางผังและการออกแบบ ชุมชนบางพัฒนาจะเป็นชุมชนพึ่งพาตนเองสามารถอนุรักษ์วิถี วัฒนธรรม ควบคู่ไปกับการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน

จากการสำรวจเก็บข้อมูลทางด้านกายภาพการวิเคราะห์ผังชุมชนพบว่าความเจริญนั้นยังกระจายไม่ทั่วถึงทั้งชุมชน ระบบเส้นทางการคมนาคมไม่ครอบคลุมทั่วชุมชน เส้นทางบางส่วนทรุดโทรมสะพานเข้าชุมชนคับแคบ สาธารณูปโภคกระจุกตัวอยู่ด้านล่างชุมชนทำให้คนที่อยู่เหนือชุมชนขึ้นไป เข้าถึง

ได้ยาก เส้นทางศึกษาธรรมชาติยังไม่ครอบคลุมทั่วป่าชายเลน ชุมชนขาดการบริหารจัดการในเรื่องการดูแลพื้นที่ บางจุดของชุมชนเป็นจุดอับและอันตราย ขาดแคลนพื้นที่ส่วนกลางพื้นที่นันทนาการของชุมชนและการบริหารจัดการพื้นที่อย่างเป็นระบบ

ในด้านสถาปัตยกรรม อาคารส่วนสาธารณะของชุมชนถูกปล่อยให้ทรุดโทรม มีพื้นที่รองรับคนในชุมชน ไม่เพียงพอ อาคารพักอาศัยบางส่วนรกร้าง อาคารพักอาศัยบางหลังเริ่มใช้วัสดุสมัยใหม่ก่อสร้างโดยไม่คำนึงถึงรูปแบบสถาปัตยกรรมโดยรอบจัดกับเอกลักษณ์ชุมชน

รูปที่ 1 แสดงการจัดแบ่งการใช้ที่ดินชุมชนบางพัฒนาในปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์

1. สร้างความเข้าใจบริบทชุมชนชนบทจากสถานการณ์ในปัจจุบัน ศักยภาพ และข้อจำกัดของชุมชน รวมทั้งประเมินความเป็นไปได้เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบสถาปัตยกรรม และวางผังชุมชน

2. การบูรณาการศาสตร์แบบองค์รวมในการสร้างสมดุล ทางมิติ สังคม เศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมภายใต้กรอบการศึกษาด้านการออกแบบชุมชน การวางผัง ออกแบบสถาปัตยกรรม

3. เพื่อศึกษาและกำหนดนโยบายในการออกแบบผังชุมชนตามยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลตำบลบางเคุย

4. เพื่อศึกษาค้นคว้าถึงสภาพความเป็นอยู่ที่ดีสอดคล้องกับวิถีชีวิตและแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมที่เหมาะสม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบบูรณาการออกแบบจากศักยภาพชุมชนแบบองค์รวม ทางมิติ สังคม เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อม โดยการกำหนดขอบเขตการดำเนินงาน และเป้าหมายร่วมกัน ระหว่างผู้วิจัยและคนในชุมชน และประยุกต์ใช้ทฤษฎีในการออกแบบวางผังเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน รวมถึงสร้างชุมชนต้นแบบในการดำเนินโครงการให้เป็นรูปธรรม ศึกษาจากกลุ่มประชากรบ้านบางพัฒนาจำนวน 290 คน 92 ครัวเรือน ด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มตัวอย่างด้วยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการร้านค้า-ร้านอาหาร ประชากรในชุมชน โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่หลังชุมชน การเก็บข้อมูลทางด้านกายภาพของชุมชนและลักษณะบ้านเรือนโดยใช้แบบสำรวจข้อมูลชุมชน ที่จัดทำโดยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต การบันทึกภาพและสำรวจโดยการวัดพื้นที่และบันทึกข้อมูลลงในผังของชุมชน โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 สืบค้น เลือกชุมชนที่มีศักยภาพที่ต้องการ โดยเป็นชุมชนที่สามารถนำมาพัฒนาทางด้านกายภาพเพื่อส่งเสริมความเจริญให้ชุมชนได้

3.2 วางแผนการลงสำรวจพื้นที่ เตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่

3.3 ลงสำรวจพื้นที่ เก็บข้อมูลผังชุมชน และข้อมูลสถาปัตยกรรม รวมถึงข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.4 รวบรวมสรุปข้อมูลขั้นต้น นำข้อมูลมาวิเคราะห์และหาทิศทางพัฒนาชุมชนที่เหมาะสม

3.5 กำหนดแผนนโยบายการพัฒนาทั้งในส่วนของการจัดวางผังและสถาปัตยกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อเพิ่มมูลค่าให้ชุมชน สำหรับการวางผังชุมชนนั้นเลือกใช้วิธีการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบผสมผสานและการออกแบบเชื่อมต่อระหว่างอาคารและย่านด้วยทางเดินเพื่อให้แต่ละพื้นที่ในชุมชนมีความหลากหลายในกิจกรรมอันจะเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวสัญจรผ่านไปมาทำให้น่าความเจริญไปถึงในแต่ละพื้นที่

3.6 ดำเนินการออกแบบปรับปรุงผัง และสถาปัตยกรรมในชุมชน

3.7 นำแผนเสนอแก่ผู้มีส่วนร่วม และปรับแก้ไข

สำหรับขั้นตอนการออกแบบเพื่อวางผังเฉพาะของชุมชนเมือง การศึกษาข้อมูลการวิเคราะห์ยึดถือองค์ประกอบหลักทางกายภาพ อาทิ การใช้พื้นที่ดิน ระบบการติดต่อสัญจร กิจกรรม ที่ว่างสาธารณะ สิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณะ ระบบสาธารณูปโภค ลักษณะการใช้กลุ่มก้อน และรูปลักษณะอาคารในชุมชน พื้นที่ที่สมควรอนุรักษ์และรักษา (ชูชาติ ศรีอรุโณทัย, 2544)

4. ผลการวิจัย

จากการสำรวจข้อมูลและปัจจัยแวดล้อมทั่วไปของชุมชนสามารถวิเคราะห์ชุมชนได้ดังนี้

จุดแข็งหรือข้อดี (Strength) ชุมชนบางพัฒนาเป็นแหล่งอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติหลักคือป่าชายเลน ทำให้มีแหล่งทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ตลอดปี สภาพภูมิศาสตร์ของชุมชนมีป่าชายเลนซึ่งเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำที่อุดมสมบูรณ์ค่อนข้างมากจึงสามารถประยุกต์ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ได้หลายรูปแบบ ชุมชนบางพัฒนามีเป้าหมายในการพัฒนาเป็น“แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” มีอัตลักษณ์ในด้านวิถี

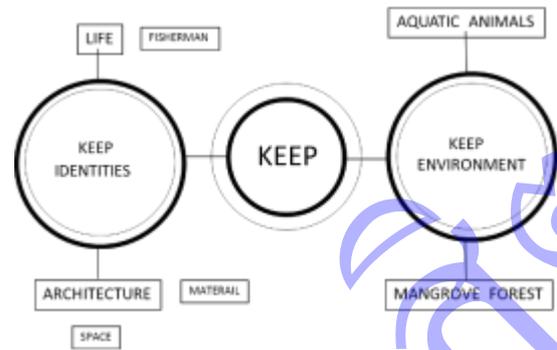
ชีวิตประมงชายฝั่งและมีร้านอาหารทะเลที่มีคุณภาพ ราคาถูกเป็นจุดขายทำให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น เป็นชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้เพราะมีอาชีพที่หลากหลายทำให้ไม่เกิดการเคลื่อนย้ายออกของแรงงานภายในชุมชน ชุมชนบางพัฒนาซื้อถือข้อปฏิบัติวิถีชีวิตมุสลิมอย่างเคร่งครัดทำให้ชุมชนสงบเรียบร้อย ภายในชุมชนมีกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีการตั้งกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบางพัฒนาโฮมสเตย์เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้ามาพักและเรียนรู้วิถีชุมชน

จุดอ่อนหรือข้อด้อย (Weakness) ขาดการวางแผนให้แก่นักท่องเที่ยวชุมชนทำให้ความเจริญมีเพียงบางส่วนของเกาะ ทางสัญจรคับแคบทั้งทางเข้าชุมชนและภายในชุมชน โฮมสเตย์ยังไม่ได้มาตรฐานและจำนวนไม่เพียงพอ การทำงานที่ยังไม่เป็นระบบเพียงพอ เพราะขาดการวางแผน

จากการรวบรวมสรุปข้อมูลขั้นต้น จึงเกิดสมมติฐานทำให้ชุมชนเกิดการอนุรักษ์ป่าชายเลนและทรัพยากรของชุมชน โดยส่งเสริมการเรียนรู้และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุด ทางผู้วิจัยจึงเกิดแนวคิด “ท่องเที่ยว เรียนรู้รักษ์ บางพัฒนายั่งยืน” ในการพัฒนาแผนให้กับชุมชนและแนวคิด “2 Keep” คือ Keep identities และ Keep environment สู่การออกแบบผังและสถาปัตยกรรมของชุมชน

รูปที่ 2 แสดงแนวคิดในการนำมาจัดทำแผนให้กับชุมชน

รูปที่ 3 แสดงแนวคิดสำหรับออกแบบผังชุมชน

มีการขยายความเจริญให้ทั่วถึงทั้งเกาะโดยสร้าง Node และ Landmark เช่นร้านอาหารท่าเรือเพิ่มเติมเพื่อให้นักท่องเที่ยวกระจายไปส่วนต่างๆ ของเกาะ

รูปที่ 4 ผังแสดงการกระจายตัวของ Node และ Landmark

รูปที่ 5 ผังแสดงทิศทางการขยายตัวของชุมชนจากการวางแผนใหม่ทำให้เกิดการกระจายตัวของกิจกรรมและความเจริญสู่ด้านหลังชุมชน

จากแนวคิด “ท่องเที่ยว เรียนรู้รักษ์ บางพัฒนา
ยั่งยืน”

ท่องเที่ยว = ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์
และอนุรักษ์ธรรมชาติให้กับชุมชน

เรียนรู้รักษ์ = ส่งเสริมให้คนในชุมชนและคน
นอกชุมชนเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ทรัพยากรธรรมชาติและตระหนักถึงการใช้ทรัพยากร
อย่างรู้คุณค่า

บางพัฒนายั่งยืน= พัฒนาชุมชนให้มีความเข้ม
แข็งสามารถพึ่งพาตัวเองได้จากการส่งเสริม 3 ด้านคือ
เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงความ
พอเพียงเป็นหลัก

จึงเกิดการ จัด วางผัง และ ออกแบบ
สถาปัตยกรรมเพื่อตอบ โจทย์แนวคิดของผู้วิจัย โดยมี
การพัฒนาทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่

ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ปรับปรุงขยาย
ทางสัญจรบริเวณสะพาน ซึ่งเดิมเป็นทั้งทางสัญจรคน
และรถ ให้มีขนาดใหญ่ขึ้น ปรับปรุงทางสัญจรภายใน
หมู่บ้านที่เข้าไม่ถึงในบางพื้นที่ เพิ่มพื้นที่ออกกำลังกาย
และจัดกิจกรรมของชุมชน สร้างท่าเทียบเรือที่เป็น
กิจจะลักษณะ

รูปที่ 6 ผังการปรับปรุงเส้นทางคมนาคมในชุมชนให้มีขนาดใหญ่ขึ้นและสามารถเดินเข้าถึงในพื้นที่ด้านหลังของชุมชน

ด้านปรับปรุงภูมิทัศน์ แก้ปัญหาที่ทิ้งขยะ
ภายในชุมชนและการทิ้งขยะลงน้ำด้วยการจัดพื้นที่

สำหรับทิ้งขยะ ออกแบบปายน้ำทางเพื่อให้เกิดความ
สวยงามเป็นรูปแบบเดียวกันทั้งชุมชน

รูปที่ 7 ผังการจัด Zoning ใหม่ให้กับชุมชนควบคู่กับเส้นทางสัญจร

รูปที่ 8 ภาพแสดงการปรับปรุงขยายทางสัญจรบริเวณสะพาน

ด้านการอนุรักษ์และเรียนรู้ ปรับปรุงอาคาร
เก่าที่เป็นอาคารร้างให้เป็นศูนย์การเรียนรู้และ
ห้องสมุดชุมชนทำให้เกิดกิจกรรมกระจายออกมาหลัง
ชุมชน เพิ่มเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติหลังชุมชนเพื่อ
คนในชุมชนและนักท่องเที่ยว ส่งเสริมวิถีชีวิต
ชาวประมงซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่มีคุณค่าและสร้างรายได้
ให้กับชุมชน พัฒนาและขยายโครงการธนาคารปูเพิ่ม
จำนวนกระชัง ทำทางเดินให้ปลอดภัยสำหรับคนที่เข้า
มาใช้สอยพื้นที่

รูปที่ 9 ผังการจัดศูนย์การเรียนรู้ และเส้นทางศึกษาระบบนิเวศน์ในป่าชายเลน

รูปที่ 13 ภาพแสดงการเพิ่มเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติหลังชุมชน เพื่อคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว

รูปที่ 14-15 ภาพแสดงแบบหอชมวิวและศาลาพักผ่อนโดยออกแบบให้ก่อสร้างง่าย เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมโดยรอบ

รูปที่ 10-12 ภาพแสดงการปรับปรุงอาคารเก่าที่รกร้าง ให้เป็นศูนย์เรียนรู้ และห้องสมุดชุมชน ทำให้เกิดกิจกรรมกระจายออกมาบริเวณด้านหลังชุมชน

รูปที่ 16 ภาพแสดงอาคารในชุมชนที่ถูกปล่อยรกร้าง

รูปที่ 17 ภาพแสดงการนำอาคารที่ถูกปล่อยรกร้างมาปรับปรุงใหม่เป็นศูนย์การเรียนรู้วิถีชาวประมงและธนาคารปู

รูปที่ 18-19 ภาพแสดงการนำอาคารที่ถูกปล่อยรกร้างมาปรับปรุงใหม่เป็นศูนย์การเรียนรู้วิถีชาวประมงและธนาคารปู

ด้านการท่องเที่ยวและที่พัก ปรับปรุงศาลาเก่าที่ไม่ใช้แล้วให้เป็นศูนย์บริการข้อมูลให้นักท่องเที่ยวปรับเปลี่ยนรูปแบบการท่องเที่ยวและพัฒนาคุณภาพโฮมสเตย์ให้ได้ตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยทั้ง 10 ด้าน ตามประกาศกรมการท่องเที่ยว ได้แก่ ด้านที่พัก ด้านอาหาร ด้านความปลอดภัย ด้านอสังหาริมทรัพย์ของเจ้าบ้านและสมาชิก ด้านรายการนำเที่ยว ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม ด้านการสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ชุมชน ด้านการบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์ ด้านการประชาสัมพันธ์ (กรมการท่องเที่ยว, 2555) โดยใน

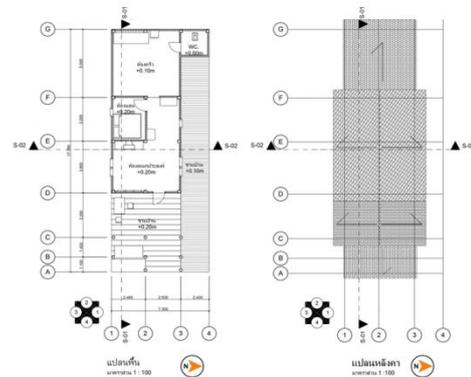
งานวิจัยได้มุ่งเป้าออกแบบปรับปรุงในส่วนที่พักให้เป็นไปตามมาตรฐานได้แก่ ลักษณะบ้านพักที่เป็นสัดส่วน ที่พักที่นอนสะอาด และสบาย มีห้องอาบน้ำ และห้องส้วมที่สะอาดมิดชิด มีมุมพักผ่อนภายในบ้านหรือในชุมชน

รูปที่ 20 ภาพแสดงศาลาเก่าที่ถูกปล่อยรกร้าง

รูปที่ 21 ภาพแสดงการปรับปรุงศาลาเก่าเพื่อเป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

รูปที่ 22 ภาพแสดงการแบบการปรับปรุงโฮมสเตย์ด้านที่พัก ลักษณะบ้านพักที่เป็นสัดส่วน ที่พักที่นอนสะอาด มีห้องอาบน้ำ และห้องส้วมที่สะอาดมิดชิด

5. การอภิปรายผล

การวางแผนและการออกแบบผังชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนบางพัฒน์ให้ความเจริญทั้งถึงชุมชนแต่ยังคงให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกับธรรมชาติวิถีชีวิตและวัฒนธรรม โดยมีคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา การจัดทำแผนและการออกแบบแต่ละขั้นตอนมุ่งหวังให้เกิดการใช้ทรัพยากรในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนร่วมกันอย่างเหมาะสม มีแผนงานและกระบวนการการดำเนินงานที่มีคุณภาพ เน้นการประหยัด มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดเป็นการพัฒนาที่มีความสมดุลเพื่อส่งเสริมฐานะและความเป็นอยู่ของคนชุมชนบางพัฒน์ให้ดียิ่งขึ้น

ผู้วิจัยมุ่งหวังว่าหากในอนาคตทางชุมชนได้มีการนำแผนยุทธศาสตร์ รูปแบบการวางผังและรูปแบบทางสถาปัตยกรรมไปประยุกต์ใช้กับชุมชน ชุมชนบางพัฒน์จะได้ประโยชน์ดังนี้

ประโยชน์ด้านกายภาพ การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เกิดประสิทธิภาพ โดยนำพื้นที่ว่างของชุมชนมาสร้างให้เกิดประโยชน์ในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สอดคล้องกับวิถีชุมชน อนุรักษ์รักษาและเผยแพร่รูปแบบสถาปัตยกรรมของท้องถิ่นไว้ได้ นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้และได้รับการถ่ายทอดโดยการเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน

ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ สร้างอาชีพและรายได้ให้กับท้องถิ่นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเชิงนิเวศที่让ชาวชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมซึ่งสามารถสร้างอาชีพและรายได้ให้กับชาวชุมชน

ประโยชน์ด้านสังคม ชุมชนเกิดความรักและหวงแหนท้องถิ่น สามารถอนุรักษ์และรักษาเอกลักษณ์ที่ดึงดูดของท้องถิ่นให้คงอยู่ เกิดแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สามารถสร้างประโยชน์ทางด้านการท่องเที่ยวควบคู่กับด้านการศึกษา

6. บทสรุป

สิ่งที่สรุปได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้นำศักยภาพของชุมชนบางพัฒน์ในด้านต่างๆ มาเป็นองค์ประกอบสำคัญ ในการพัฒนาผสมผสานยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวทำให้เกิดเป็นลักษณะรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเน้นให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมทุกด้านส่วนภาครัฐมีหน้าที่ให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณและแผนนโยบายที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable development)

7. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้นั้น ผู้วิจัยโครงการฯ ขอขอบคุณสถาบันวิจัยที่ได้มอบทุนวิจัยจาก สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปีการศึกษา 2558 และชุมชนบางพัฒน์ที่ให้ความร่วมมือให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกในการสำรวจพื้นที่ แก่คิดรวมถึงการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับผู้วิจัยครั้งนี้

8. เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว (2555). ประกาศกรมการท่องเที่ยว เรื่อง กำหนดมาตรฐานบริการท่องเที่ยว มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย 2554: 60.
- กลุ่มยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดพังงา (2555). แผนพัฒนาจังหวัดพังงา ปี พ.ศ. 2557-2560 : 173.
- ชูชาติ ศรีอรุ โนนทัย (2544). กระบวนการออกแบบชุมชนเมือง, รังสิต: 79.
- เทศบาลตำบลบางเตย (2557). แผนพัฒนาตำบลบางเตย 2558-2560 : 26